

Krožno gospodarstvo v regijah Slovenije

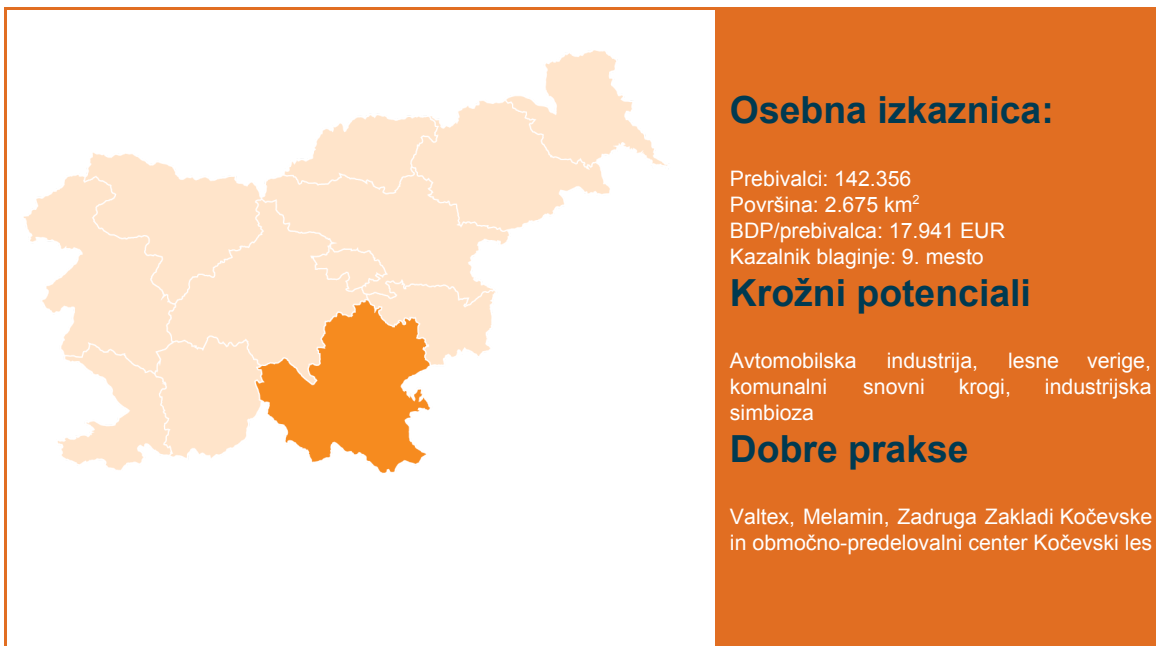
JUGOVZHODNA SLOVENIJA

Osebna izkaznica regije in poročilo s posveta o krožnem gospodarstvu

KROŽNO GOSPODARSTVO V JUGOVZHODNI SLOVENIJI

Jugovzhodna regija je največja slovenska regija, kjer deluje nekaj največjih slovenskih podjetij, obenem pa so nekatera področja, kot sta Kočevje in Bela Krajina precej manj razvita. Zato je za regijo ključen razvoj obstoječih krožnih prebojnikov ter strategija koriščenja obstoječih naravnih danosti.

Novomeški Valtex je eden najbolj svetlih zgledov krožnega gospodarstva na slovenskem, njegov model zapiranja snovnega kroga je dobil priznanje na svetovnem nivoju. Izjemno pomembno bo v nove verige vrednosti pridobiti tudi avtomobilski grozd okoli Revoza in druga predelovalne sektorje.

Les je poglavitno naravno bogastvo regije, predvsem na kočevskem. Zemetki novih lesnih verig že obratujejo v Kočevju in okolici, tovrstni ekosistemi, ki delujejo na principu združništva pa lahko imajo tudi močne socialne učinke v obliki novih delovnih mest.

Ključna dejstva in kazalniki

Poglavje prikazuje ključne kazalnike, ki skupaj oblikujejo podlago za oceno krožnih razvojnih možnosti v jugovzhodni Sloveniji. Večina izbranih kazalnikov je enaka tistim iz drugih regionalnih poročil, nekateri pa so navedeni le za določeno regijo, saj predstavljajo odstopanja od povprečja. Podatki so pridobljeni s Statističnega urada Republike Slovenije (2017) in drugih virov. Veljajo za leto 2015, s sprotnimi opombami, če so bili zbrani v katerem drugem letu.

Prebivalstvo

Število: 142.356 prebivalcev

Skupni selitveni prirast: 0,5 na 1.000 prebivalcev

Skupni prirast: 1,4 na 1.000 prebivalcev → nadpovprečen

Velike družine: Največji delež družin, ki imajo pet ali več otrok (0,5 %)

Dnevne migracije: Skoraj četrtnina delovno aktivnih prebivalcev dela zunaj regije svojega prebivališča.

Delež mladih (0-14): 15,7%

Delež visoko izobraženih: 28%

Študenti: 41 študentov na 1.000 prebivalcev

Letni razpoložljiv dohodek na prebivalca: 10.559 EUR

Brezposelnost: 9,8%

Stopnja tveganja revščine: 11,8%

Sestavljeni kazalnik blaginje: 4,7¹ → deveto mesto med regijami

Zadovoljstvo z življenjem: Povprečno (povprečje 7,0 na lestvici 0-10)²

Geografske značilnosti

¹ Pečar, 2017, s.34

² Pečar, 2017, s.25

Površina: 2.675 km² → največja regija

Pokrajina: Segajo od Ljubljanske kotline do meje s Hrvaško. V razgibani pokrajini so značilnosti treh pokrajinskih enot: Alp, Panonske nižine in Dinarskega gorstva. V regijo spadajo Dolenjska, gričevnata pokrajina ob reki Krki, Bela krajina in Suha krajina in z Dobrepoljskim, Ribniškim in Kočevskim poljem.

Pokritost z gozdom: 71%³

Kmetijska zemljišča: 18,5%⁴

Gostota poselitve: 53 prebivalcev/km²

Večja naselja: Novo Mesto (23.321 prebivalcev), Kočevje (8.305 prebivalcev), Črnomelj (5.576 prebivalcev), Metlika (3.204 prebivalcev)⁵

Večja vodna telesa: Reki Krka in Kolpa

Gospodarstvo

Bruto domači proizvod na prebivalca: 17.941 EUR → tretji najvišji

Povprečna mesečna neto plača: 1.023 EUR → ena od dveh regij, kjer so plače višje od državnega povprečja

Bruto dodana vrednost na zaposlenega: 36.040 EUR

Mednarodna menjava: Regija je izrazito izvozno usmerjena, saj je delež čistih prihodkov od prodaje, doseženih na tujih trgih, bistveno višji kot delež na ravni države.

Večja podjetja: Nekatera od največjih podjetij, ki delujejo v regiji so Krka, Revoz, Akrapovič, Adria Mobil, Terme Krka, Trimco, Dana, Kolpa, HYB in Riko.

Glavne panoge: Industrija prispeva največji delež k regionalni bruto dodani vrednosti. Zraven predelovalne industrije so glavne dejavnosti trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil ter s gradbeništva. Ob industriji sta pomembni panogi tudi kmetijstvo in vinogradništvo⁶

³ Podatek je iz leta 2008 in predstavlja povprečje področij, ki ga pokrivata območni enoti Novo Mesto in Kočevje Zavoda za gozdove Slovenije

⁴ V letu 2010

⁵ V letu 2017

⁶ RC-NM, 201

Turizem: 380.000 prenočitev turistov; po deležu prenočitev tujih turistov (37 %) je regija predzadnja

Vzvodi krožnega gospodarstva

Komunalni snovni krog v Novem Mestu

- Primer dobre prakse, ki se lahko širi po regiji in izven

Človeški viri

- Tehnično znanje, znanje o tekstilni industriji,..

Predelovalna industrija

- Visokotehnološka podjetja, z viri, potrebnimi za krožne inovacije
- Avtomobilski grozd, farmacija,...

Vode

- Krka in Kolpa, primerni za športno-rekreacijske dejavnosti

Gozdovi in les

- Gozdna bogastva so eden glavnih virov regije, ki ima približno 3/4 površine poraščene z gozdom, kočevsko pa je celo 85 % pokrito z gozdom.

Zavarovana naravna območja

- Za regijo je značilna visoka stopnja naravne ohranjenosti
- Skoraj polovica regije spada v območje Natura 2000.

Onesnaženje

- Posledica avtomobilske in farmacevtske industrije
- Še vedno nizka ozaveščenost ločevanja komunalnih odpadkov
- Kurišča v stanovanjskih objektih

Odpadni materiali

- 405 kg komunalnih odpadkov na prebivalca, 60 % so jih zbrali ločeno

- Skoraj vsa odpadna voda je bila pred izpustom v javno kanalizacijo prečiščena (99,7 %)

Regionalni posvet v Kočevju

Posvet Partnerstva za zeleno gospodarstvo Slovenije z naslovom **Potenciali krožnega gospodarstva v jugovzhodni regiji** je potekal 8. novembra 2016 v dvorani Kulturnega centra Kočevje, TZO 62, 1330 Kočevje. Posvet v sklopu regijskega obiska Vlade Republike Slovenije v jugovzhodni regiji organiziralo Partnerstvo za zeleno gospodarstvo Slovenije v sodelovanju s Podjetniškim inkubatorjem Kočevje.

Program

Pozdravni nagovori: Tadej Slapnik, državni sekretar, Kabinet predsednika vlade Republike Slovenije; dr. Vladimir Prebilič, župan Občine Kočevje; Irena Majcen, ministrica, Ministrstvo za okolje in prostor Republike Slovenije

Predstavitev ukrepov spodbujanja krožnega gospodarstva: Uroš Vajgl, medresorska delovna skupina za krožno gospodarstvo, Ministrstvo za okolje in prostor; Aleš Cantarutti, državni sekretar, Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo; Tanja Strniša, državna sekretarka, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano; Tanja Bogataj, državna sekretarka, Ministrstvo za javno upravo; Klemen Potisek, državni sekretar, Ministrstvo za infrastrukturo; Tilen Božič, državni sekretar, Ministrstvo za finance

Potenciali krožnega gospodarstva v Republiki Sloveniji: Ladeja Košir Godina, vodja Circular Change platforme

Potenciali krožnega gospodarstva v JV regiji: Marko Stijepić, direktor Podjetniški inkubator Kočevje

Okrogla miza s predstavniki primerov dobrih praks krožnega gospodarstva v regiji: Melamin d.d., Območni lesno – predelovalni center Kočevski les, Zadruga Zakladi Kočevske in Etri skupnost Bela Krajina

Razprava in zaključki posveta

Regionalni posvet v Novem Mestu

Regionalni posvet v Novem Mestu je bil izveden v obliki interaktivne delavnice Partnerstva za zeleno gospodarstvo Slovenije z naslovom **Dobre prakse krožnega gospodarstva v regiji JV Slovenija in povezovanje z ostalimi akterji v Sloveniji**, v sredo, 8. novembra 2017 v prostorih Podjetniškega inkubatorja Podbreznik (Podbreznik 15, 8000 Novo mesto).

Posvet je organiziralo Partnerstvo za zeleno gospodarstvo Slovenije, ki deluje pod okriljem Kabineta predsednika Vlade RS, v sodelovanju z regionalno razvojno agencijo, Razvojnim centrom Novo mesto d.o.o. in Gospodarsko zbornico Dolenjske in Bele krajine (GZDBK) ter podporo lokalnega okolja Območno obrtno - podjetniško zbornico Novo mesto, RIC Bela krajina in Razvojnim centrom Kočevje Ribnica d.o.o. ter konzorcijem izvajalcev projekta Kažipot prehoda v krožno gospodarstvo Slovenije, ki ga povezuje platforma Circular Change.

Program

Uvodne iztočnice: mag. Gregor Macedoni, župan Mestne občine Novo mesto; Tadej Slapnik, državni sekretar v KPV in vodja Partnerstva za zeleno gospodarstvo

Na kratko o regiji in predstavitev projekta Kažipot: Franci Bratkovi, direktor Razvojnega centra Novo mesto d.o.o.; Ladeja Godina Košir, Circular Change

Gospodarstvo in krožno gospodarstvo na Dolenjskem in v Beli krajini (Tomaž Kordiš, direktor GZDBK)

Lokalni primeri dobre prakse: mag. Gregor Klemenčič, direktor Komunale Novo Mesto

Delavnice: potenciali, priložnosti, ovire

Predstavitev delavnic, razprava in oblikovanje seznama priporočil za razvoj krožnega gospodarstva

Zaključek: sklepi, priporočila in razprava o vključitvi zaključkov v Kažipot

Franci Bratkovič, direktor Razvojnega centra Novo Mesto

Rezultati delavnic

Spodaj navedeni poudarki, primeri, priložnosti in ovire povzemajo rezultate skupinskih interaktivnih delavnic, izvedenih v sklopu posveta. Udeleženci so v sklopu delavnic razdeljeni po skupinah ugotavljali kakšno je stanje krožnega gospodarstva v regiji in kako bi ga lahko razvijali v prihodnje, s posebnim poudarkom na kmetijstvu, hrani in energetiki.

PRILOŽNOSTI ZA RAZVOJ KROŽNEGA GOSPODARSTVA

Les kot gonilo krožnega razvoja v Kočevju

- Združevanje v zadrage in oblikovanje skupnih blagovnih znamk po vzoru Območno-predelovalnega centra Kočevski les in zadrage Zakladi Kočevske
- Vlaganje v R&R za inovacije v naprednih tehnologijah za obdelavo lesa (glej podjetje Tanin)
- Oblikovanje lesnih verig za učinkovito in trajnostno koriščenje gozdov

Avtomobilski grozd kot center krožnih inovacij

- Revoz proizvaja električna vozila, zato ga je potrebno umestiti v širšo strategijo e-mobilnosti v Sloveniji
- Krožno ravnanje z odpadnimi materiali, usmeritev v e-mobilnost v Novem Mestu

Nove oblike povezovanja v predelovalni industriji

- Nova partnerstva za koriščenje sekundarnih virov

Koriščenje geotermalne energije

Obujanje tekstilne industrije

- Uporaba obstoječega znanja za ponovni zagon tekstilne industrije v Beli Krajini, vendar s spremenjenim načinom poslovanja – z višjo dodano vrednostjo

E-Simbioza – pilotski primer platforme za sekundarne vire

- E-Simbioza naj postane živahno tržišče s sekundarnimi viri

Širjenje oskrbovalne mreže podjetja Valtex

- Širjenje modela po regiji in izven regije
- Nove pobude za doseganje cilja reciklaže 100% KEMS v Sloveniji

Nova mala in mikro podjetja

- Regija potrebuje več malih podjetij, smiselno bi jih bilo usmeriti v krožne dejavnosti

OVIRE ZA RAZVOJ KROŽNEGA GOSPODARSTVA

Zakonske

- Zakonodaja otežuje ponovno uporabo degradiranih območij
- Definicija »velikosti« podjetja – Kočevski les s 3 zaposlenimi spada med večje družbe zaradi prihodkov

Institucionalne

- Neaktivnost agencij in razvojnih zavodov
- Nekonsistentnost razvojnih spodbud na lokalni in nacionalni ravni
- Kratkoročna razmišljanja odločevalcev
- Počasnost birokratskih postopkov

Javni razpisi

- Omejujoči pogoji, ki zahtevajo reference namesto kompetenc

Človeški faktor

- Deklarativna, in ne dejanska pripravljenost na sodelovanje
- Ne-prepoznavanje priložnosti v krožnem gospodarstvu
- Mentaliteta – nizka samopodoba

Poslovne

- Slaba promocija turizma na Dolenjskem (do pred kratkim)
- Plenilska kultura lastnikov nekaterih podjetij

Človeški viri

- Pomanjkanje strokovnega kadra za določene poklice
- Odhod vrhunskega kadra v tujino

DOBRE PRAKSE

Valtex

Novomeško podjetje Valtex se ukvarja z distribucijo izdelkov za profesionalno objektno higieno (čistila, higienski papir, pripomočki za čiščenje). Leta 2010 so se v podjetju odločili za politiko trajnostnega poslovanja. Ustanovili so skupnost Eko iniciativa – Skupnost podjetij in ustanov, ki v praksi izvajajo trajnostno objektno higieno, z uporabo recikliranega papirja iz sestavljene kartonske embalaže. 2014 je okoli 150 članov Eko Iniciative porabilo toliko higienskega papirja, da je bilo za to potrebno predelati okoli 1.100 ton odpadne embalaže oz. ekvivalent 15% kartonske embalaže za mleko in sokove, ki se letno porabi v Sloveniji. Ta frakcija odpadkov ima navadno negativno tržno vrednost, pri Valtexu so prepoznali lokalno skupnost kot surovinsko bazo in tovrstne odpadke spremenili trajnostno naravnani tok embalaže.

Eden od dosežkov Eko-iniciative (Zeleno omrežje Slovenije, 2017)

Z visokokakovostnim recikliranjem so razvili več vrst novih uporabnih izdelkov, s tem pa dosegli stabilnost cen zaradi neodvisnosti od trga celuloze, samooskrbo lokalne skupnosti z izdelki za objektno higieno. Zaprt krog izdelave in reciklaže omogoča spremljanje vplivov proizvoda na okolje skozi njegov celotni življenjski cikel, s tem pa so dosegli prepoznavnost in dvignili zavest o krožni kulturi v lokalni skupnosti. Za izjemne dosežke na področju krožnega gospodarstva je Valtex prejel tudi priznanje »highly recommended« s strani globalnega natečaja The Circulars, ki ga vsako leto podeljuje Svetovni gospodarski forum.

Melamin

Družba Melamin d.d. Kočevje si je v zadnjem desetletju uspela ustvariti prepoznavno mesto v niši melaminske kemije. V evropskem prostoru so poznani kot soliden in konkurenčen dobavitelj smol za papirno in gradbeno industrijo ter impregniranih dekorativnih papirjev za pohištveno industrijo. Posebno pozornost posvečamo tudi okolju in krožnemu gospodarstvu: z investicijami v ekološko naravnane projekte, kot so lastna biološko-kemijska čistilna naprava, zaprti sistem hladilnih vod, zmanjševanje emisij v zrak in reciklažo topil zmanjšujejo svoj vpliv na okolje celo pod norme, ki jih predpisuje evropska zakonodaja.

Proizvodni obrat podjetja Melamin (Melamin., 2017)

Obenem so razvili tudi novost v svetovnem merilu, melaminski biopolimer iz obnovljivih virov surovin, v njihovem primeru iz lesne biomase. Uporabljal se bo na področju premazov kot zamreževalec v pečno sušičih aplikacijah in bo lahko nadomestil obstoječi proizvod fosilnega izvora. Projekt zajema poleg razvoja izdelka tudi razvoj novih postopkov in tehnologij za industrijsko proizvodnjo, financiran pa je tudi s strani Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo RS ter Evropskega sklada za regionalni razvoj.

Zadruga Zakladi Kočevske in območno-predelovalni center Kočevski les

Leta 2015 ustanovljeno združno socialno podjetje Zakladi Kočevske povezuje tradicionalno precej razdrobljene kmetijske pridelovalce na Kočevskem, njen osnovni namen pa je povečevanje samooskrbnosti na Kočevskem. Ustanovitelje zadruga je na skupno poslovno pot prineslo zavedanje o pomenu povezovanja in skupnega nastopa na trgu, pa tudi želja po širjenju novih, zelenih poslovnih modelov v podjetništvu, kmetovanju in drugih storitvah, povezanih s kmetijstvom. V tovrstne dejavnosti se lahko vključujejo družbeno ranljive skupine in težje zaposljivi ljudje iz domačega okolja, s tem pa Zadruga igra ne le okoljsko, pač pa tudi družbeno vlogo. Prvi dve leti od ustanovitve je Zadruga delovala v sklopu Podjetniškega inkubatorja Kočevje (PIK), kjer so jim nudili vso oporo za zagon poslovanja.

Eden od članov Zadruga Zakladi Kočevske je tudi območno-predelovalni center Kočevski les, ki ga je ustanovila Občina Kočevje. S tem želijo doseči prenehanje obstoječe prakse izvoza lesa iz te z lesom izjemno bogate regije. S sekanjem, obdelavo in predelavo lesa tako spodbujajo lokalno gospodarstvo, odpirajo nova delovna mesta ter promovirajo les kot trajnostni material.

e-Simbioza

Portal E-Simbioza je slovensko spletno tržišče za različne materiale, ki poskuša uveljaviti koncept industrijske simbioze – bolj učinkovite rabe materialov skozi iskanje sinergij med potrebami različnih podjetij. Prosto dostopno spletno orodje služi za vpogled v ponudbo in povpraševanje, navezavo stikov z deležniki in izmenjavo informacij pred začetkom sodelovanja. Na njej je mogoče tako oddati povpraševanje po določenem materialu in količini, kot tudi nuditi presežne ali odpadne materiale. Algoritem poveže povpraševanje in ponudbo, kupca in prodajalca, ki nato sama skleneta posel. Razvila jo je ekipa raziskovalcev, visokošolskih učiteljev in študentov Fakultete za informacijske študije v Novem mestu ter delovnih mentorjev partnerskih institucij – Komunale Novo Mesto d.o.o. in Društva za razvijanje prostovoljnega dela Novo Mesto.

Ekipo e-Simbioze (e-Simbioza, 2017)

Viri in povezave

Pečar, J. (2017). *Kako živimo v regijah*. Delovni zvezek 1/2017, let. XXVI. UMAR: Ljubljana.

Zavod za gozdove Slovenije (2017). *O območju OE Novo Mesto*. Najdeno 2.10.2017 na spletnem naslovu

http://www.zgs.si/slo/obmocne_enote/novomesto/o_obmocju/index.html

Razvojni center Novo Mesto (2017). *O regiji*. Najdeno 5.10.2017 na spletnem naslovu <https://www.rc-nm.si/o-regiji/>

Statistični urad RS (2017). Jugovzhodna Slovenija. Najdeno 5.10.2017 na spletnem naslovu <http://www.stat.si/obcine/sl/2015/Region/Index/7>

Fotografije

e-Simbioza (2017). Kdo smo. Najdeno 20.10.2017 na spletnem naslovu <http://esimbioza.fis.unm.si/Home/About>

Zeleno Omrežje Slovenije (2017). *Člani Eko iniciative pred sečnjo ohranili več kot 11 tisoč smrek*. Najdeno 20.10.2017 na spletnem naslovu http://www.zelenoomrezje.si/images/Novice/Valtex_-_eko_iniciativa.jpg

Melamin (2017). *Naše podjetje*. Najdeno 20.10.2017 na spletnem naslovu <http://www.melamin.si/>

Dobre prakse na spletu:

e-Simbioza <http://esimbioza.fis.unm.si/>

Valtex <http://www.valtex.si/>

Melanim <http://www.melamin.si/>